

Asia: VN/4400/2021

Arviomuistio julkisen hallinnon tietojärjestelmiä koskevan sääntelyn kehittämistarpeista

Lausuntonne arviomuistiosta

1. Kommenttinne arviomuistiossa tehdystä nykytilan kuvauksesta

Arviomuistiossa on kuvattu hyvin nykytilan haasteita eri näkökulmista. Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö pitää hyvänä, että tietojärjestelmien kehittämistä, käyttöä ja virkavastuuta koskevia säännöksiä tarkastellaan ja täsmennetään. Yhteisjärjestö toteaa kuitenkin, että jo nykyisellään viranomaisiin ja muihin julkisiin toimijoihin kohdistuu kattavasti sääntelyä tiedonhallinnan ja tietojärjestelmien osalta. Tietojärjestelmät lainsäädännön kohteena ovat yleisesti ottaen haastavia, koska sääntelyn tulisi kestää aikaa, olla teknologianeutraalia ja mahdollistaa tietotekniikan tarkoituksenmukainen hyödyntäminen.

Lisäksi tuodaan esiin, että arviomuistiossa ei ole tarkasteltu tai eritelty yksityisiä toimijoita siltä osin, kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää tai käyttävät julkista valtaa. Esimerkiksi tiedonhallintalakia ei sovelleta työttömyyskassoihin, kuin vain osittain. Viranomaisten ja yksityisten julkista tehtävää hoitavien tahojen erittelemine on tärkeää, kun arvioidaan, että mitä velvoitteita tai vaatimuksia sovelletaan.

2. Kommenttinne tietojärjestelmistä sääntelykohteena

Viranomainen tai julkista tehtävää hoitava yksityinen taho vastaa toimintansa lainmukaisuudesta ja mm. tietojärjestelmiin liittyvistä määrittelyistä ja toiminnallisuuksista.

Tietojärjestelmien sääntelyssä tulee ottaa huomioon, ettei sääntely tarpeettomasti rajoita viranomaistoiminnan tarkoituksenmukaista järjestämistä ja että lainsäädäntö ei johda järjestelmäkehityksen suhteen kilpailuoikeudelliseen epätasa-arvoon ja kustannustehottomuuteen. Tältä osin siis katsotaan, että lain säännösten tulisi olla pikemminkin mahdollistavia kuin rajoittavia. Lisäksi tulee selkeästi erottaa tietojärjestelmät teknisinä tuotteina ja toisaalta tietojärjestelmillä käsiteltävät menettelyt, tiedot ja niiden käyttötarkoitukset.

3. Millaisia yleisiä vaatimuksia tietojärjestelmien toiminnallisuuksille pitäisi lainsäädännöllä asettaa?

-

4. Millaisia olennaisia teknisiä vaatimuksia hallintoasioita käsitteleville tietojärjestelmille pitäisi lainsäädännöllä säätää?

-

5. Millaisia vaatimuksia, kuten dokumentointivaatimuksia, tietojärjestelmien kehittämiseksi pitäisi lainsäädännöllä säätää?

-

6. Miten lainsäädännöllä tulisi varmistua virkavastuun toteutumisesta ja kohdistumisesta, mitä tulee tietojärjestelmien kehittämiseen, käyttöönottoon ja käyttöön, sekä tietovarantojen käyttöön?

Virkavastuun tulee kohdistua asiasisältöön eli ihmisten tekemiin päätöksiin, muihin valintoihin ja menettelyihin. Toiminnan asianmukaisuutta tulee kontrolloida ja valvoa tarkoituksenmukaisin keinoin.

7. Mitä edellytyksiä tietovarannoille, niiden laadulle tai niiden käytölle tulisi lainsäädännössä asettaa, jotta niitä voidaan käyttää osin tai täysin automaattisessa päätöksenteossa?

Arviomuistiossa todetaan, että automatisoidun päätöksenteon näkökulmasta tiedonhallintalaki ja yleislainsäädäntö ei esitä vastausta siihen, milloin päätöksenteossa käytettävien tietojen voidaan katsoa olevan riittävän oikein. Tämän osalta todetaan, että tietojen oikeellisuus, käytettävyys tai eheys ovat avainasemassa tehtiin hallintoasian käsittelyä sitten manuaalisesti tai automaattisesti. Erityistä tietojen oikeellisuutta koskevaa laintasolla tapahtuvaa säätelytarvetta ei nähdä tarpeelliseksi.

8. Miten tietoturvallisuuden arviointia ja arviointijärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä tulisi kehittää? Entä erityisesti viranomaisten tietojärjestelmien arvioinnin osalta?

Arviomuistiossa käsitellään tiedonhallintalain 22 pykälää. Pykälän toisen momentin mukaan rajapintojen avulla tapahtuvaan tietojenluovuttamiseen liittyy myös viranomaisille säädetty velvoite toteuttaa tietojen luovuttaminen teknisten rajapintojen avulla siten, että myös teknisesti varmistetaan luovutettavien tietojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi, jos luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja. Arviomuistiossa on todettu, että automatisoidun tietojenvaihdon osalta vaatimus tarkoittaa menettelyn luomista sille, miten tietoja pyytävän rajapinnan ja tietoja luovuttavan rajapinnan käyttöönoton yhteydessä myös luovutuksen oikeudelliset edellytykset tulevat varmistetuiksi, jottei tietojenluovutuksen yhteydessä ole tarvetta käyttää tapauskohtaista harkintaa. Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö pitää tärkeänä arviomuistiossa esiin tuotua mahdollisuutta luovuttaa tietoja automaattisesti myös ilman tapauskohtaista harkintaa.

9. Kommenttinne muistiossa todetuista sääntelytarpeista yleensä

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö on samaa mieltä työryhmän kanssa, eikä näe ei tarkoituksenmukaiseksi, että toimintaprosessien algoritmit tulisi julkistaa tai esittää asianosaiselle.

Lisäksi todetaan, että lähdekoodi kuuluu pääsääntöisesti liikesalaisuuden piiriin, eikä sen julkaiseminen toisi asiassa lisäarvoa, koska päätöksentekosääntöjen tulisi olla päätöksen saaneen asiakkaan näkökulmasta ymmärrettävässä muodossa.

Yhteisjärjestö toteaa, että jo nykyisellään viranomaisiin ja muihin julkisiin toimijoihin kohdistuu riittäväsi sääntelyä ja valvontaa tiedonhallinnan ja tietojärjestelmien osalta.

10. Muut yleiset kommentit arviomuistiosta

-

Villman Aki
Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry